

Nr 319.

Av herr **Hage**, angående undersökning av arbetsorganisationen och arbetsmetoderna vid statsförvaltningen.

I statsrevisorernas berättelse för tiden 1/7 1935—30/6 1936, avgiven till innevarande års riksdag, yttra sig revisorerna å sid 142 rörande *arbetssättet och arbetsmetoderna vid statsförvaltningen*, varvid revisorerna framhålla, att det förefaller dem, som om en kompletterande undersökning av nämnda arbetssätt och arbetsmetoder ävensom av de spörsmål, som därmed äga samband, bör verkställas. Revisorerna, som även i föregående berättelser framhållit liknande synpunkter, då det gällt vissa delar av statsförvaltningen, sluta med att förklara, att de "velat ånyo fästa riksdagens uppmärksamhet på dessa ur flera synpunkter betydelsefulla spörsmål".

Statsrevisorerna — vars här nämnda uttalande icke kan tolkas på annat sätt än som en deklARATION, att de anse, att en hel del ej är bra beställt inom detta område, vilket väl i någon mån kan ha sammanhang därmed att ingen myndighet existerar, som har skyldighet att överblicka och kontrollera statsförvaltningen i sin helhet ur här nämnda synpunkter — ha emellertid av förklarliga skäl endast kunnat ägna ett mindre utrymme åt att närmare specificera sina anmärkningar och önskemål, då de utgått ifrån, att en blivande utredning skulle kunna mera utförligt upptaga detaljspörsmålen till behandling.

Då emellertid undertecknad motionär ägnat en mycket betydande del av fyra års arbete inom statsrevisionen åt att söka närmare tränga in i detaljerna i detta spörsmål, kommer jag härnedan att något närmare utveckla de skäl och synpunkter, som kunna tala för en sådan undersökning som den av statsrevisorerna förordade, ävensom att samtidigt peka på några iakttagelser, utöver de som av statsrevisorerna anförts, rörande arbetsorganisation och arbetsmetoder inom olika delar av statsförvaltningen.

Jag vill då först inledningsvis peka på det kända faktum, att man i vår tid inom såväl enskilda som offentliga företag strävar efter att åstadkomma, så långt det är möjligt, en rationaliserad arbetsorganisation med praktiska arbetsmetoder som resultera i största möjliga nyttiga arbetseffekt med användande av minsta möjliga arbetstid och arbetskraft. En sådan ur nationalekonomiska utgångspunkter förnuftig princip för ordnande av arbetet motiveras icke minst av det faktum, att arbetskraften i vår tid i allmänhet kostar mera per arbetstimma och arbetsdag. Härutöver torde man som skäl för ett sådant ordnande av arbetet även kunna anföra, att härigenom i någon mån underlättas möjligheterna för de arbetsanställda att komma fram till en kortare arbetstid med större möjlighet till rekreation, vila, förströelse och bildningsmöjligheter.

Det är icke min mening att i denna motion taga upp hela detta problem till

behandling. Jag skall inskränka mig till att något beröra detta rationaliseringsproblem, endast evad det gäller arbetet inom den administrativa statsförvaltningen, kontors- och byråarbetet, bokförings- och kassagöromålen m. m., d. v. s. inom det arbetsområde, som gjorts till föremål för statsrevisorernas ovan relaterade påpekande.

Inom motsvarande område av den enskilda företagareverksamheten har åtminstone i mycket stor utsträckning skett en rationalisering av arbetsmetoderna, som kan betraktas nästan som en revolution inom området — en funktionär från en gången tid, som under några årtionden varit borta från området, skulle ej känna igen sitt gamla arbetsområde, om han helt plötsligt kastades in på ett fullt modernt ordnat och organiserat arbetsställe av detta slag inom privat eller kommunal företagareverksamhet.

Har en motsvarande utveckling, syftande till att hålla tillbaka kostnaderna och åstadkomma rationaliserade arbetsbesparande, praktiska och effektiva arbetsmetoder, skett inom motsvarande samhällsliga verksamhet, främst inom *statens* verksamhetsområde?

Undertecknad har under de fyra år jag deltagit i statsrevisorernas arbete sökt bilda mig en uppfattning i denna fråga. Över huvud torde man kunna påstå, att ett sysslande under 4 år med statsrevisorsarbete — då man har möjlighet och tillfälle att skaffa sig någon inblick i och jämföra arbetsmetoder m. m. inom statsförvaltningens olika grenar samt inom annan verksamhet — bör kunna skapa vissa förutsättningar för att i någon mån kunna bedöma denna fråga.

På grundvalen av dessa iakttagelser kan man våga det påståendet, att det vore oriktigt, om man gjorde gällande, att statsförvaltningen ej alls följt med i utvecklingen. Tvärtom kan man nog peka därpå, att inom flera områden av här nämnda förvaltning ett flertal omläggningar av arbetet skett, resulterande i praktiska och arbetsbesparande anordningar. Men detta har ägt rum i olika utsträckning inom de olika verken — man har en känsla av att särskilt inom en del äldre verk det finnes en slentrianbunden, konservativ inställning mot reformer på detta område, under det att andra statsförvaltningar i viss utsträckning följt med utvecklingen. Slutligen kan påstås, att det inom statsförvaltningen i sin helhet alltjämt kan pekas på ett flertal avsnitt, där motiv för en omläggning av vissa arbetsdetaljer kan ur ovan nämnda utgångspunkter framföras.

Inom stora delar av den svenska allmänheten, som då och då kommer i kontakt med vissa delar av statsförvaltningen, finnes det nog också en viss uppfattning därom, att det här och där existerar opraktiska och byråkratiska arbetsmetoder, som leda till omgång och tidsutdräkt m. m. Det är ej heller ovanligt, att då en person från privat verksamhet vinner anställning vid någon gren av statsförvaltningen han efter en tids anställning giver uttryck åt den uppfattningen, att statsförvaltningen ibland använder sig av arbetsmetoder, som äro allt för tunga, omständiga och opraktiska.

Riksdagen har också vid flera tillfällen givit uttryck åt den uppfattningen, att man borde undersöka, huruvida ej arbetsmetoderna inom statsförvaltningen kunde inom vissa avsnitt förenklas.

Så anhöll exempelvis 1920 års riksdag med anledning av i andra kammaren väckta motioner, nämligen av herr Lindman m. fl. (nr 138 gruppmotion) och av undertecknad Hage (nr 215) i skrivelse nr 451 hos Kungl. Maj:t om föranstaltande av en skyndsam utredning, på vilka sätt genom förändringar i ämbetsverkens organisation och arbetssätt en effektiv begränsning av statens administrationskostnader kunde åvägabringas. I nämnda motioner framhölls bl. a., att den då beslutade löneregleringen för viss del av statsförvaltningen särskilt motiverade en undersökning, syftande till att arbetsorganisationen kunde rationaliseras, så att man om möjligt kunde undvika, att statens kostnader blevo alltför höga, icke blott genom en lönereglering uppåt utan även genom kvarblivandet vid en arbetsorganisation och arbetsmetoder, som slukade mera arbetskraft än vad som var nödvändigt.

Även om man torde kunna påstå, att sedan här nämnda år vissa omläggningar skett inom statsförvaltningen som medfört, att 1920 års riksdagsuttalande nu har något mindre aktualitet, så kvarstå säkerligen likväl i stort sett oändrade en hel del arbetsmetoder och organisationsförhållanden, vilka gävo anledning till nämnda begäran från riksdagens sida om en utredning. Härtill kommer, att sedan denna tid ett flertal statsförvaltningar fått sig pålagda en större arbetsbörda i samband med statsverksamhetens fortsatta utsträckande till ett flertal områden samt beroende därpå, att nutidssamhällets allt mera invecklade och differentierade förhållanden nödvändiggöra utredningar, statistik samt byrå-, kontors- revisions- och expeditjonsarbete i allmänhet i en betydligt större utsträckning än under gångna tider. Alltså, om det fanns mindre att anmärka mot, att arbetsmetoderna voro gammaldags opraktiska och arbetskraftsslukande under en tid, då arbetsmängden genomsnittligt var mindre inom här nämnda arbetsområden, så måste det däremot vara ett betydande statsintresse att i nuvarande tid söka genom praktiska arbetsmetoder rationalisera och effektivisera arbetet inom statsarbetsområden, där antalet av de uppkommande arbetsuppgifterna alltjämt ökas, samtidigt som samhället av naturliga och ur alla utgångspunkter godkännbara skäl anser sig böra höja löneersättningen för arbetet och tillerkänna de arbetande en rimligt begränsad arbetstid.

Det torde väl även delvis ha varit synpunkter av liknande slag, som motiverat tillsättandet av de rationaliserings- och besparingsutredningar — bl. a. den Nothinska kommittén — vilka på sin tid sysslade med spörsmål rörande den statliga förvaltningen, alltså med problem som tangera de arbetsorganisationsfrågor, som här berörts.

Slutligen ha — som här förut påpekats — statsrevisorerna vid upprepade tillfällen i sina berättelser till riksdagen med anledning av verkställd revision av statsverkets räkenskaper och förvaltning givit uttryck för den uppfattningen,

att vissa omläggningar av arbete borde ske i praktisk och arbetsbesparande riktning. Sådana påpekanden ha skett bl. a. av 1932, 1933, 1935 och 1936 års revisorer.

För nämnda framställningar redogöres i den till innevarande års riksdag avgivna berättelsen sid. 139—142. Av nämnda redogörelse framgår bl. a., att 1932 års revisorer framförde vissa yrkanden berörande den viktiga frågan om uppbörd, redovisning och kontroll beträffande statsverkets inkomster. Revisorernas yrkande på denna punkt tillstyrktes av statskontoret och riksräkenskapsverket, varefter riksdagen på tillstyrkan av statsutskottet avlät en riksdagsskrivelse i frågan till Kungl. Maj:t.

1933 års revisorer berörde frågan om förfaringssättet vid utanordnandet av statsmedel hos olika verk och myndigheter. Revisorerna funno det därvid tillämpade förfarandet i många fall alltför omständligt. I synnerhet vederbörande verkschefers och andra mera kvalificerade tjänstemäns arbetstid komme däri- genom ej sällan att i onödigt stor utsträckning tagas i anspråk för handläggning av de ofta merendels enkla utanordningsärenden, varom i allmänhet vore fråga inom statsförvaltningen.

Revisorerna anförde härvid som ett exempel, att inom ett verk utanordnandet även av mindre utgiftssummor skedde genom påskrift av tre à fyra personer, varav även verkets chef, samt att nämnda utanordningspåskrift placerades, ej å resp. utgiftsverifikat, utan å ett vid räkningen bifogat särskilt utanordningsformulär, där utgiftsräkningens innehåll delvis upprepades. Sistnämnda anordning — som medförde en onödig ansvällning av resp. verifikatsamlingar med därmed följande ökat arkivutrymme — funno revisorerna, då det gällde utanordning av en enda räkning fullständigt onödig, efter som utanordningen kunnat ske genom påskrift samt stämpel direkt å räkningen eller annan utgiftshandling.

Revisorerna anförde vidare att, såvitt de kunde finna, utanordningar, som krävde en mera ingående prövning, åtminstone hos det övervägande antalet verk och myndigheter m. fl. vore relativt få. I varje fall borde förfarandet vid utanordnandet av medel, då det gällde i Kungl. Maj:ts brev eller särskilda beslut fastställda belopp eller av avlöningsförmåner, som utbetalades enligt gällande bestämmelser och fastställda stater, ske på enklast möjliga sätt och syntes kunna anförtros åt mera underordnade befattningshavare hos verk och myndigheter. Detta tillvägagångssätt ägde redan i vissa fall tillämpning och några olägenheter härav syntes icke hava framträtt. I samband med den av revisorerna i ärendet ifrågasatta utredningen borde jämväl frågan om ansvarighet för verkställda utbetalningar göras till föremål för särskild prövning.

Även beträffande formen för utanordnandet av medel inom statsförvaltningen ha revisorerna upprepade gånger ifrågasatt förenklingar. I detta avseende ha revisorerna sålunda framhållit, att de funnit det önskvärt, att ett i största möjliga mån enhetligt förfaringssätt vunno tillämpning inom statsförvaltningen.

Även 1933 års revisorer här refererade yttrande vann statsutskottets gillande och resulterade i, att riksdagen avlät en skrivelse till Kungl. Maj:t, vari begärdes, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för åstadkommande i fråga om utanordnandet av statsmedel av större likformighet och ett i möjligaste mån förenklat förfarande.

1935 års revisorer konstaterade vid sin granskning, att alltjämt anledning förefunnes att påyrka, att åtgärder vidtoges för åstadkommande av större likformighet i fråga om utanordnandet av statsmedel ävensom av ett i möjligaste mån förenklat förfarings sätt. Härvid ansågo sig revisorererna ännu en gång böra framhålla, att starka skäl syntes kunna anföras för att utanordnandet av räkningar ofta icke behövde ske genom vederbörande verkchefer och andra mera kvalificerade tjänstemän. Likaledes hade revisorererna vid sin då företagna granskning ånyo kunnat konstatera, att särskilda utanordningsblanketter alltjämt i vissa fall funnos vidhäftade respektive verifikat, även då det gällde utanordning av en enda räkning.

Då — såvitt revisorererna kunnat inhämta — de spörsmål, som här ovan berörts och som behandlades av 1933 års statsrevisorer, ännu icke kommit att bliva föremål för ytterligare utredning och övervägande, ville 1935 års revisorer ånyo fästa riksdagens uppmärksamhet på dessa spörsmål och framhöllo samtidigt, att det vore önskvärt, att dessa frågor med det snaraste bleve föremål för omprövning och övervägande.

I det sammanhanget kan även omnämnas, att vid 1936 års riksdag en motion väcktes i andra kammaren, berörande statsförvaltningens organisation och arbetsmetoder.

Slutligen har redan omnämnts, att 1936 års statsrevision i sin till innevarande riksdag avlämnade berättelse ånyo upptagit frågan till behandling, men denna gång på sådant sätt, att man ifrågasätter en mera omfattande och allmän utredning av det komplex av spörsmål som röra denna del av statsförvaltningen. Revisorererna ha i sin ingress i någon mån antytt omfattningen av det område, som borde bli föremål för en undersökning genom att omnämna, att de hittills framförda anmärkningarna särskilt ha "åsyftat att i avseende å sättet för utanordnandet av statsmedel, bokföringen av vissa utgifter, uppbörd, redovisning och kontroll av inkomster, ordnandet av blankettväsendet, inköp av skrivmaterialier och dylikt åstadkomma mera praktiska och utgiftsbesparande anordningar".

Då revisorerernas uttalande på denna punkt är helt kort, må det här tillåtas att in extenso referera detsamma.

"Riksdagens revisorer hava, såsom ovan omnämnts, vid upprepade tillfällen framställt erinringar och uttalat önskemål i syfte att inom statsförvaltningen åstadkomma enklare och enhetligare samt mera utgiftsbesparande arbetsmetoder. Även riksdagen har hos Kungl. Maj:t gjort framställningar om vidtagande av åtgärder i denna riktning. Ehuru tid efter annan vissa reformer för

vinnande av förenklingar och besparingar på skilda områden genomförts, hava dock ej några åtgärder av mera allmän räckvidd i stort sett blivit vidtagna i nämnda hänseende.

Såväl vid sin räkenskapsgranskning som vid besök hos olika statsinstitutioner hava innevarande års revisorer ägnat jämväl dessa frågor sin uppmärksamhet. Ehuru arbetet vid den statliga förvaltningen icke alltid kan till grundläggande principer anpassas efter samma former som vid enskild verksamhet, hysa revisorerna den uppfattningen att, i den mån icke något allmänt eller enskilt rättssäkerhetsintresse lägger hinder i vägen, jämväl de statliga förvaltningsmyndigheterna skulle kunna i vissa hänseenden vid fullgörandet av sina uppgifter rationalisera arbetssättet såsom skett exempelvis vid vissa kommunala organ, där arbetet till sin natur är mera jämförbart med den inom statsförvaltningen. *De nuvarande arbetsmetoderna inom statsförvaltningen synas i många fall leda till dubbelarbete eller i varje fall innebära mera omgång än som skulle följa med användande av ändrade verksamhetsformer.* (Motionärens kursivering.)

Vid årets revisionsförrättning hava revisorerna sålunda haft sin uppmärksamhet fästad på olika detaljer av den statliga verksamheten, av vilka en del omnämnts av revisorerna vid tidigare verkställda revisioner, medan åter andra icke förut varit föremål för behandling. Bland dylika detaljer må här nämnas följande,

användandet av postgiro i vidgad omfattning och utnyttjande av de kontrollmöjligheter, som betalning över postgiro medför,

kassagöromålens sammanförande till vissa bestämda dagar och i samband därmed räkningars upptagande i särskilda sammandrag,

vidgad möjlighet för postverket att tillhandahålla skrivmaterialier genom upphandling därav även för vissa delar av den centrala förvaltningen,

inskränkning av antalet kvittenser för samma utanordnade belopp där detta utan eftergivande av säkerhetssynpunkten låter sig göra,

ordnandet av ämbetsverkens inventarieförteckningar så att en tillfredsställande översikt och kontroll av inventariebeståndet ernås,

minskning av ämbetsverkens kostnader för inbindning, åtminstone i fråga om vissa sådana handlingar, som icke kunna anses vara av för framtiden bestående värde, ävensom

ytterligare kontroll över statstrycket för vinnande av enhetlighet och besparingar.”

Det kan anses framgå av det som här anförts, att revisorernas redogörelse här ovan icke utgör ett uttömmande uppräknande utan endast får betraktas som en *exemplifiering* av en del av de spörsmål, som kunna bli föremål för en blivande utredning. Under sådana förhållanden har motionären funnit det ej olämpligt att komplettera här nämnda uppräknande med ett ytterligare omnämnande av några avsnitt av statsförvaltningens arbetsorganisation och arbetsmetoder, som kunna förtjäna bli föremål för övervägande vid en utredning.

Här nedan följa alltså några sådana punkter, som enligt mitt förmenande kunna förtjäna upptagas till granskning. En del av nämnda punkter falla kanske något utanför den ram för utredningens omfattning, som här förut antytts, men ha likväl ett visst sammanhang med den omhandlade frågan.

1) Det bör bli föremål för undersökning om utanordnande av statsmedel —

då det gäller mindre och medelstora belopp och då utanordning sker enligt gällande bestämmelser eller fastställd kostnads- eller avlöningsstat — skall ske genom påskrift av person i chefsställning och av flere personer eller om — vilket sker inom vissa statsförvaltningar — det kan överlämnas åt befattningshavare i underordnad ställning att i viss utsträckning utanordna statsmedel.

2) I det sammanhanget kan även konstateras, att sättet i övrigt för behandlandet av utgiftsverifikationerna växlar från den ena institutionen till den andra.

I vissa undantagsfall bokföras och utbetalas resp. utgiftsverifikat, utan att någon egentlig utanordning eller attest tecknas å resp. verifikat. I allmänhet följes dock principen att förse verifikatet med utanordning, undertecknad av en eller flere tjänstemän. Ibland finnes därutöver attest, som angiver, att ännu en tjänsteman inför den utanordnade ansvarar för riktigheten av vissa uppgifter, som ligga till grund för utanordningen. Frågan om åstadkommande av normerande bestämmelser rörande sättet för utanordning av utgifter bör upptagas till utredning.

3) Det bör bli föremål för övervägande, om handläggande även av andra göromål samt fattande av beslut, exempelvis beviljande av ledighet och förordnande m. m., i större utsträckning och under vissa förutsättningar kan handläggas av lägre befattningshavare än personer i chefsställning, ävensom om avgöranden i liknande frågor kunna behandlas på annat sätt än genom protokollförda beslut, vilket, även då det gäller ganska enkla saker, tillämpas inom vissa förvaltningsområden.

Beslut av detta slag — exempelvis, då det gäller tjänstledighet och förordnande — borde kunna i stor utsträckning fattas genom en enkel påteckning å tjänstledighetslistor m. m. enligt fastställda formulär, vilket sker vid viss del av statsförvaltningen.

4) Det torde i övrigt kunna påstås, att inom statsförvaltningen ett betydande antal ärenden avgöras högre upp inom förvaltningen än vad med hänsyn till ärendenas art och beskaffenhet kan anses nödvändigt. Det finnes en mångfald exempel på ärenden, som gå upp till Kungl. Maj:t, men som mycket väl kunde avgöras av lägre instans. Så måste — för att taga ett enda exempel — en så pass enkel fråga som beviljande av tjänstledighet för en folkskollärare, då det gäller ledighet för offentligt uppdrag och avlöning under nämnda ledighet föreslås skola utgå med viss del av lönen, gå upp till Kungl. Maj:t för att där avgöras. Genom en utredning skulle säkerligen konstateras, att ett mycket betydande antal frågor skulle kunna utan olägenhet avgöras utan att behöva passera någon eller några instanser, som nu sker. En sådan reform skulle säkerligen medföra minskade kostnader och arbete för statsverket och event. bortlyfta en del arbete från exempelvis länsstyrelser, där arbetsmängden alltjämt är i tillväxt och varifrån krav på ökade anslag till arbetskraft alltjämt framföres.

Genom anordningar av här omnämnt slag skulle de mera kvalificerade be-

fattningshavarna i chefsställning mera odelat kunna ägna sig åt uppgifter, som ha en större betydelse för resp. verks ekonomi m. m. Ävenså skulle i de fall, då avgörandet skedde genom närmaste förman, det kunna undvikas, att frågor om tjänstledighet och förordnande m. m. behandlades genom remisser och yttranden genom flera instanser.

5) Flera myndigheter begagna sig, som här förut omnämnts, nu vid utbetalande av medel av *särskilda utanordningsblanketter*, även när utanordningsbeslutet kunnat tecknas å vederbörande rekvisition av medel eller å annat underlag för anordningen — enklast direkt å resp. utgiftsverifikat. Det här nämnda förfarings sättet medför obehövlige kostnader för papper samtidigt som räkenskaperna härigenom bliva onödigt skrymmande och kräva större arkivutrymme. Härjämte resulterar denna metod i ökat arbete bl. a. därigenom att man måste å utanordningsblanketten upprepa en del siffror och annan text, befintlig å den ursprungliga rekvisitionen eller räkningen.

Anbringande av ovan nämnda utanordning direkt å resp. penningrekvisition eller räkning kan lämpligen ske genom en stämpel. Sådan användes exempelvis inom justitie-, finans- och kommunikationsdepartementen.

En sådan stämpel kan exempelvis ha ungefärligen följande utseende:

”Ovanstående belopp kr. öre utanordnas från konto (anslag)

.....

Namn (eller signatur) å utanordnande tjänsteman.”

Givetvis finnes inget att anmärka däremot, att särskild utanordningshandling vidfogas utgiftsverifikat, då utanordningshandlingen upptager en sammanställning av ett flertal utgiftsverifikat, varvid utbetalningsbeslutet kan anbringas å utanordningshandlingen i stället för på var och en av utgiftsverifikaten. Däremot måste det anses vara opraktiskt att — som skett inom någon del av statsförvaltningen — dels utanordna en räkning genom påskrift å vid utgiftsverifikat bifogad utanordningshandling samt därefter uppföra det utanordnade beloppet på en samlingsutanordningshandling, som ytterligare förses med utanordningsbeslut, ibland underskrivet av tre tjänstemän. Hela denna fråga bör alltså göras till föremål för undersökning.

6) Det kan i detta sammanhang ifrågasättas, om ej ett system med vissa bestämda utanordningsdagar borde i större utsträckning komma till användning, vilket kunde leda till mindre arbete och kostnader för kassagöromål m. m., varvid samlingsutanordningshandling av här nämnt slag skulle kunna komma till användning samt utanordningen av det samlade utgiftsbeloppet ske genom en enda utanordningspåskrift. Frågan bör utredas.

7) Det bör tagas under övervägande, om inom de olika statsförvaltningarna avlöningslistorna behöva innehålla en så långt gående uppdelning i olika slag

löneförmåner, som utgå till varje befattningshavare. Inom en eller annan statsförvaltning inskränker man sig betydligt i nämnda hänseende.

8) I detta sammanhang kan det finnas anledning framhålla, att gällande avlöningsbestämmelser med den mångfald av skiftande avlöningsformer och avlöningsstillägg, som nu existera, samt gällande lönebestämmelser i övrigt vid statsförvaltningen — exempelvis de olika slagerna av avlöningsavdrag för olika slag av ledighet m. m. — vuxit ut på ett sådant sätt, att de medföra en betydande ökning av arbetet med utskrivande, granskande och revision m. m. av resp. avlöningsbelopp. I vissa fall upptagas dessa avlöningsbelopp, inklusive ersättningar av olika slag, på ett flertal avlöningslistor, varjämte naturaförmåner även förekomma, exempelvis avkastning av jordegendom från donationer m. m. Med hänsyn till att en löne reglering för de statsanställda nu förberedes, vore det särskilt önskligt, att vid sidan av regleringen av lönerna den rent tekniska sidan av löneformernas och avlöningslistornas utformande finge bli föremål för övervägande, så att hela denna fråga kunde få en enklare och mindre arbetskraftskrävande utformning.

9) Säkerligen skulle det också bli till fördel och leda till minskat arbete, om det nu användas nettoavlöningsssystemet — där avdrag till pensionsinrättningarna ej utföres på avlöningslistorna — alltjämt fullföljes samt att det därvid övervägdes, om ej den detaljändringen kunde genomföras, att nettoavlöningsbeloppen i allmänhet utjämnades till *jämna krontal*, en anordning som säkerligen ur flera utgångspunkter skulle vara till fördel.

10) 1933 års statsrevisorer framhöllo, att de uppmärksammat, att då medel avsänts genom postanvisning, man inom vissa förvaltningsgrenar ej ansett tillräckligt att erhålla postverkets kvitto å försändelsen utan därutöver begärt särskilt kvitto (postverkets blankett) från den, som mottagit de översända medlen.

Denna anordning måste innebära onödigt arbete, då postverket under alla förhållanden måste ansvara för pengarnas överlämnande till adressaten och då de onödiga kvittona medföra, att verifikatsamlingarna bli mer omfattande och fordra ett större utrymme (exempel: Socialstyrelsens sjukkassebyrå). Det förefaller, som om det skulle vara fullt betryggande ur statens utgångspunkter, om *postgiro* användes i sådana fall och *postgirokvittot* finge i räkenskaperna tjänstgöra som bevis för att beloppet tillställts vederbörande. Så sker i flera statsförvaltningar.

I detta sammanhang kan slutligen framhållas, att det finnes statsorgan (exempelvis kungl. lantbruksstyrelsen) som icke synes använda sig av *postgirot* vid mottagandet av inbetalningar samt utsändandet av penningmedel. Då användandet av *postgiro* särskilt ur *kontrollsynpunkter* (främst då det gäller *inbetalningar*) måste betraktas som något önskvärt, bör denna fråga även göras till föremål för övervägande.

11) Det kan ifrågasättas, huruvida ej den nu skeende synnerligen minutiösa

uppdelningen av vissa statsförvaltningars utgifter på ett allt mera utökat antal konton (eller littera) medför större kostnader än vad som kan anses motiverat. Det bör alltså kunna tagas under övervägande, huruvida — om en så långt gående uppdelning kan vara behövlig i vissa fall — den måste ske fortlöpande för varje år eller med vissa mellanrum.

12) Det kan ifrågasättas, att grunderna för remissförfarandet vid inhämtandet av yttranden från myndigheter upptagas till förnyat övervägande i syfte bl. a. att detsamma ej skall leda till onödig arbetsökning inom stats- och andra organ därigenom, att remiss sker till ett större antal myndigheter än vad som kan anses nödigt.

13) Statsrevisorerna ha ett föregående år ifrågasatt, att staten själv skulle leverera diverse avlönings- och andra formulär, då det gäller läroverken, vilka nu för ganska dyrt pris inköpa sådana formulär från enskild firma. Denna fråga bör bli föremål för övervägande.

14) En statsförvaltning — statens järnvägar — har vidtagit den besparingsåtgärden, att ett kuvert-formulär inrättats, som kan komma till användning cirka ett 30-tal gånger. Det bör undersökas, om en sådan utgiftsbesparande anordning kan införas vid ytterligare några statsinstitutioner, när det gäller öppna försändelser, innehållande cirkulär, meddelanden och liknande saker.

15) Det bör bli föremål för utredning, i vilken utsträckning betalningsuppgörelser mellan olika statsförvaltningar kunna ske utan anlita av postverket genom *omföring* i rikshuvudbokföringen eller på annat sätt, så att penningar ej behöva användas vid uppgörelser mellan tvenne statsinstitutioner.

16) Det bör bli föremål för utredning, om det ej bör för samtliga statsförvaltningar fastställas en gräns nedåt för vidtagande av indrivningsåtgärder, då det gäller belopp, som staten har att fordra. Indrivande av mindre belopp, vilket nu ofta måste ske från resp. statsförvaltningars sida, medför ofta sådana kostnader, både direkta samt beräknade sådana, att man torde kunna påstå, att i många fall en underlåtenhet att verkställa åtgärder för beloppens inkasserande kan vara ur ekonomiska utgångspunkter motiverad.

17) Systemet för protokollföring ha inom flera statsförvaltningar förenklats, vilket dock ej konsekvent genomförts inom hela statsförvaltningen. Denna fråga förtjänar bliva föremål för en utredning, syftande till att onödigt vidlyftiga och detaljrika protokoll undvikas och hänvisningar i stället i lämplig utsträckning sker till bilagor och promemorior m. m.

18) Den en gång aktuella frågan om en centralisering av inköp och upphandling för statens olika organ bör bli föremål för ett ytterligare övervägande. Särskilt på platser, där ett flertal statsorgan (inklusive läroanstalter) existera, skulle antagligen en konsekvent genomförd samverkan i här nämnda hänseende kunna medföra ekonomiska och andra fördelar.

19) På ett flertal särskilt mindre platser, skulle sammanförandet av post, telegraf- och telefon till en anstalt eller åtminstone till lokaler, liggande intill

varandra, kunna medföra fördelar både ur ekonomisk och ur andra utgångspunkter. Det kan alltså ifrågasättas att denna fråga — som förut varit föremål för övervägande, då det ifrågasattes en sammanslagning av kommunikationsverken i en ännu större omfattning — göres till föremål för övervägande på det sätt och i den omfattning, som kan befinnas lämpligt.

20) På en del platser, där ett flertal statsinstitutioner (militära och civila) existera, ha vidtagits åtgärder, varigenom tvätt, mangling, strykning och reparation av klädespersedlar av olika slag, bakning m. m. sker gemensamt vid en av anstalterna. Ävenså användes i vissa fall badinrättning gemensamt. Då det torde kunna antagas, att åtgärder av denna art äro för statsförvaltningen ekonomiskt fördelaktiga, kan det finnas anledning undersöka, i vilken utsträckning sådana åtgärder kunna med fördel utsträckas utöver vad som hittills skett.

21) Vid någon enstaka statsförvaltning har frågan om utbetalande av resekostnader till befattningshavare för resor i tjänsten ordnats så, att resp. tjänsteman erhåller ett bestämt reseanslag per år. Med hänsyn till de synnerligen dryga kostnader, som tjänsteresorna draga inom ett flertal statsförvaltningar, kan det finnas anledning undersöka, om och i vilken utsträckning samt inom vilka statsförvaltningar en sådan anordning kan vara lämplig, eller om under alla förhållanden anslagen till resor böra erhålla en sådan anslagskaraktär, att de i allmänhet ej få överskridas.

I detta sammanhang kan det även finnas anledning undersöka om det finnes anledning utsträcka de nu existerande besparingsresereglementena till de statsorgan samt till de befattningar, för vilka nämnda reglementen nu ej äro gällande.

22) Statsrevisorerna ha på grund av iakttagelser under sin granskning ett föregående år framhållit, att det bör kontrolleras, att sedvanlig rabatt alltid erhålles vid resp. statsförvaltningars inköp av kontorsförnödenheter m. m. Det kan ifrågasättas, att denna fråga upptages till utredning, eventuellt i samband med frågan om en centralisering av uppköpen för statsförvaltningarna.

23) Inom de flesta statsförvaltningar torde en centralisering ha genomförts av maskinskrivnings- och av vaktmästaregöromål, så att — oavsett om det existerar flera byråer eller kontor inom verket — maskinskrivningen och vaktmästaregöromålen för samtliga förlagts till en central lokal inom verket. I en del statsorgan torde detta emellertid ej ha fullt genomförts. Då en centralisering i nämnda hänseende ur såväl praktiska som ekonomiska utgångspunkter torde vara fördelaktig, bör även denna fråga kunna bli föremål för en utredning.

24) Principerna för revision av de olika statsförvaltningarnas räkenskaper torde vara något olika vid respektive förvaltningar. I viss utsträckning torde man förfara så, att belopp under en viss mindre summa icke göres till föremål för sådan granskning. Då ett konsekvent genomförande av denna princip — eventuellt med den modifikation, att dock stiekprovsrevision då och då sker — torde vara motiverad med hänsyn till att kostnaderna för revisions- och kontroll-

arbetet på detta sätt kunna i någon mån hållas nere, vore önskligt, att en utredning skedde, om en gemensam princip i nämnda hänseende kunde genomföras över hela statsförvaltningen.

25) Även torde böra övervägas, om ej modern maskinbokföring bör komma till användning inom statsförvaltningen i större utsträckning än vad som nu sker. Då det gäller statsorgan, där räkenskaperna ha något större omfattning, torde kunna antagas, att en sådan reform skulle visa sig ändamålsenlig.

26) Undersökningen synes ock böra gälla frågan, huruvida ej utbetalning av medel från den centrala statsförvaltningen direkt, utan länsstyrelsernas eller annan mellanhand, skulle minska arbetet å respektive länsstyrelser och andra institutioner.

27) Under revisionen har observerats, att inom vissa statsförvaltningar inbindning av verifikationer samt andra handlingar sker genom användande av synnerligen prisbilliga mekaniska pärmar eller enkla band av annat slag, under det att man inom andra förvaltningar använder synnerligen hållfasta band, som draga betydligt större kostnader.

Så exempelvis har inom ett verk inbindningen av verifikationerna för budgetåret 1934/1935 — sammanförda i ett band för varje månad — betingat ett pris av 25—30 kronor för band. Inbindningen av sex band inkommande och avgående skrivelser jämte papper, linjering och tryckning har i ett fall dragit en kostnad av lägst 99 högst 121 kronor för varje band.

Då det gäller en annan statsinstitution ha verifikationerna för varje kvartal inbundits i ett med skinnrygg försett band för en kostnad av 24 kronor för varje band. Verifikationerna, tillhörande en annan statsinstitutions räkenskaper, har inbundits i band med skinnrygg, vilka betingat ett pris av 29 kronor stycket. Då ett budgetårs räkenskaper omfattar 25 band, hava inbindningskostnaderna uppgått till betydande belopp.

Även frågan om denna inbindning, för vilken kostnaderna i sin helhet för hela statsförvaltningen torde belöpa sig till betydande belopp, bör få ingå som en detalj i den undersökning, som här ifrågasättes.

Undertecknad, motionär, har här ovan något mera utförligt än vad som skett i statsrevisorernas berättelse velat peka på ett flertal detaljspörsmål inom statsförvaltningens arbetsorganisation och arbetsmetoder. Detta uppräknande kunde ytterligare fullföljas. Emellertid är det redan anförda enligt mitt förmenande — även om varje sak för sig ej har så stor ekonomisk innebörd — likväl av en sådan omfattning och innebörd, då det ses som *helhet*, att det kan motivera det uttalandet, att en mera omfattande undersökning av arbetsmetoder m. m. inom statsförvaltningen i sin helhet bör ske. Härvid kan man tänka sig antingen att några personer från statsförvaltningen och enskild verksamhet finge i uppdrag att åstadkomma en allmän undersökning av dessa spörsmål, eller ock att en ständigt existerande funktionär inom statsförvaltningen (någonting à la justitie- eller

militieombudsmannen) finge i uppdrag att med biträde av nödig detaljsakkunskap ständigt följa och övervaka förhållandena inom detta vidsträckta område. Vid denna undersökning skulle säkerligen även ett flertal andra arbetsorganisationsspörsmål påkalla uppmärksamhet och komma att falla under utredningen. En sådan undersökning har för övrigt med avseende på vissa delar av här nämnda problem redan begärts av riksdagen, vilket här förut framhållits.

Under hänvisning till vad här anförts hemställes alltså,

att riksdagen måtte vid behandlingen av statsrevisorernas berättelse för tiden 1/7 1935—30/6 1936 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande, huruvida en undersökning av här antytt slag bör igångsättas rörande arbetsorganisationen och arbetsmetoderna vid statsförvaltningen samt vad som i övrigt härmed kan ha sammanhang.

Stockholm den 24 januari 1937.

Ernst Hage.
